

Noorse kabeljauw door de keuring

Op weg naar een duurzame visserij

TEKST Eric Fokke
ILLUSTRATIES Janny Bosman en Eric Fokke

Het aantal visserijen dat door de Marine Stewardship Council (MSC) als duurzaam wordt beschouwd neemt mondjesmaat toe. Nu zo'n tien procent van de wereldvangst, in 2020 mogelijk twintig procent. Vijftig procent ooit lijkt het maximum.

Met verbazing ziet een internationaal groepje journalisten hoe de Lofotense visser Børge Iversen zijn lijn binnenhaalt. "Aan bijna elke haak een vis," klinkt het met ongeloof. Iversen grijnst en slingert een forse kabeljauw aan boord.

Iversen vist op de Vestfjord, het water dat de eilandengroep Lofoten van het Noorse vasteland scheidt. In maart is het skrei-seizoen in volle gang. Skrei, dat is de kabeljauw die in de winter van de Barentszee naar zuidelijker water zwemt om zich voort te planten, met de Lofoten als belangrijkste paaigronden.

De journalisten zijn uitgenodigd door de Marine Stewardship Council (MSC), een internationale non-

profitorganisatie die een keurmerk geeft aan duurzaam gevangen vissoorten. Noorse kabeljauw kreeg in 2010 het MSC-certificaat. "De kroon op een succesverhaal," volgens Camiel Derichs, directeur Europa van MSC.

Snel hersteld

Visser Iversen weet dat het ook heel wat minder is geweest. Door grootschalige zwartvisserij en het over-

De Noorse skrei-vloot bestaat vooral uit kleine, traditionele schepen.

Als je de kabeljauw rust gunt, kan de populatie snel herstellen.

boord zetten van kleine vis om plaats te maken voor waardevolle grote vissen stortte het skrei-bestand in de jaren tachtig volledig in. De Noorse regering trof maatregelen, dit in samenwerking met Rusland waarmee het kabeljauwbestand in de Barentszee wordt gedeeld. “Eind jaren zeventig,” zegt Iversen, “werden de quota dramatisch verlaagd. Wij werkten met vijf man aan boord, maar vanaf dat moment ging ik alleen verder. Er volgden heel wat magere jaren.”

Wetenschappelijke raad voor quota werd leidend, er kwam een strikt verbod op het overboord zetten van vis en de zwartvisserij werd beteugeld. Vooral dat laatste viel niet mee en tot 2006 werd jaarlijks mogelijk nog 100.000 ton kabeljauw illegaal aan land gebracht. Tegenwoordig zou het om een verwaarloosbare hoeveelheid gaan.

Het skrei-bestand herstelde snel. Toenmalig visserijminister Helga Pedersen werd er in 2009 door het Wereldnatuurfonds voor onderscheiden. De quota gingen naar recordhoogten, tot een miljoen ton vorig jaar (voor Noorwegen en Rusland samen) en 900.000 ton dit jaar. Volgens zeebiologen zou klimaatverandering de Noorse kabeljauw ook nog eens een handje helpen.

Werkend herstelplan

De MSC echter, vond de visserij nog niet duurzaam genoeg. “Met de kustkabeljauw,” zegt Derichs, “gaat het een stuk minder. Dat is kabeljauw die lokaal voor de kust voorkomt en bijvangst wordt op het moment dat de kabeljauw uit de Barentszee zuidelijker voor de Noorse kust verschijnt. Pas toen in 2010 een herstelplan voor de kustkabeljauw van kracht werd, kon de Noorse kabeljauwvisserij gecertificeerd worden. Want het gaat ons niet alleen om de toestand van een visbestand op zich, maar ook om het effect van een visserij op andere soorten en de impact op habitats en ecosystemen.”

Tor Bjørklund Larsen van de Noorse Visserijbond, zegt dat voor het beschermen van kustkabeljauw onder meer beperkingen zijn ingevoerd op de grootte van schepen en

visgerei. “Er zijn ook gesloten gebieden voor kustkabeljauw die pas open gaan als een groot percentage skrei aanwezig is. Proefvangsten van voor de kerst duiden op een toename van 50 procent van de biomassa en 65 procent meer volwassen kustkabeljauw sinds het herstelplan van kracht is. Het lijkt dus te werken.”

Europees beleid

Dat leidt tot een diepe zucht in het Urker kantoor van Visserijnieuws, de visserijkrant voor Nederland en België. In Noorwegen lukt het wel, in Europa, waar een herstelplan is voor de kabeljauw in de Noordzee, is nog een lange weg te gaan.

Terwijl discards in Noorwegen strikt verboden zijn, heeft de EU het overboord zetten van bijvangst verplicht gesteld.

“Nee, geen afgunst,” zegt hoofdredacteur Gerrit Hakvoort. “Ik ben blij dat het de Noren mee zit. Het ligt hier gewoon moeilijker. In de Europese Unie moet je met tig staten beleid maken, Noorwegen bepaalt zelf. Het gaat zo slecht nog niet in de Noordzee. Ik lees hier in een persbericht van het Belgische onderzoeksinstituut ILVO dat de kabeljauwpopulatie in

acht jaar tijd is verdrievoudigd. Van 21.000 ton in 2006 naar 68.000 ton in 2014. Maar volgens wetenschappers zou er een biologisch minimum van 150.000 ton nodig zijn. Ik betwijfel dat. Het is meer dan dertig jaar geleden dat het Noordzeekabeljauwbestand op dat niveau zat. Dan zitten we nu nog maar op de helft. Het herstelplan leidt onder meer tot gesloten gebieden, dat hindert onze platvisvloot terwijl we record veel schol hebben. Het gaat vaak om gebieden waar amper kabeljauw tussen de schol zit. Kabeljauw is allesbepalend geworden op de Noordzee. Beleid is leuk, maar een zee is geen aquarium. De natuur is ongrijpbaar, de Noordzee verandert, of je nu plannen maakt of niet.”

Verbod op discards

Terug op de boot van Iversen zegt Derichs: “Terwijl discards in Noorwegen strikt verboden zijn, heeft de EU het overboord zetten van bijvangst vereist gemaakt. Noordzee-kabeljauw wordt, veelal dood, overboord gezet, omdat die bijvangst is in andere visserijen. ➤

Daarom herstelt het bestand minder snel. In Noorwegen wordt alle vangst, ook bijvangst, geteld. Als het quotum voor een soort is volgevisst, dan sluit niet alleen gerichte visserij, maar ook visserijen waarin deze soort wordt bijgevangen. Dat leidt tot veel grotere selectiviteit en dus minder bijvangst.”

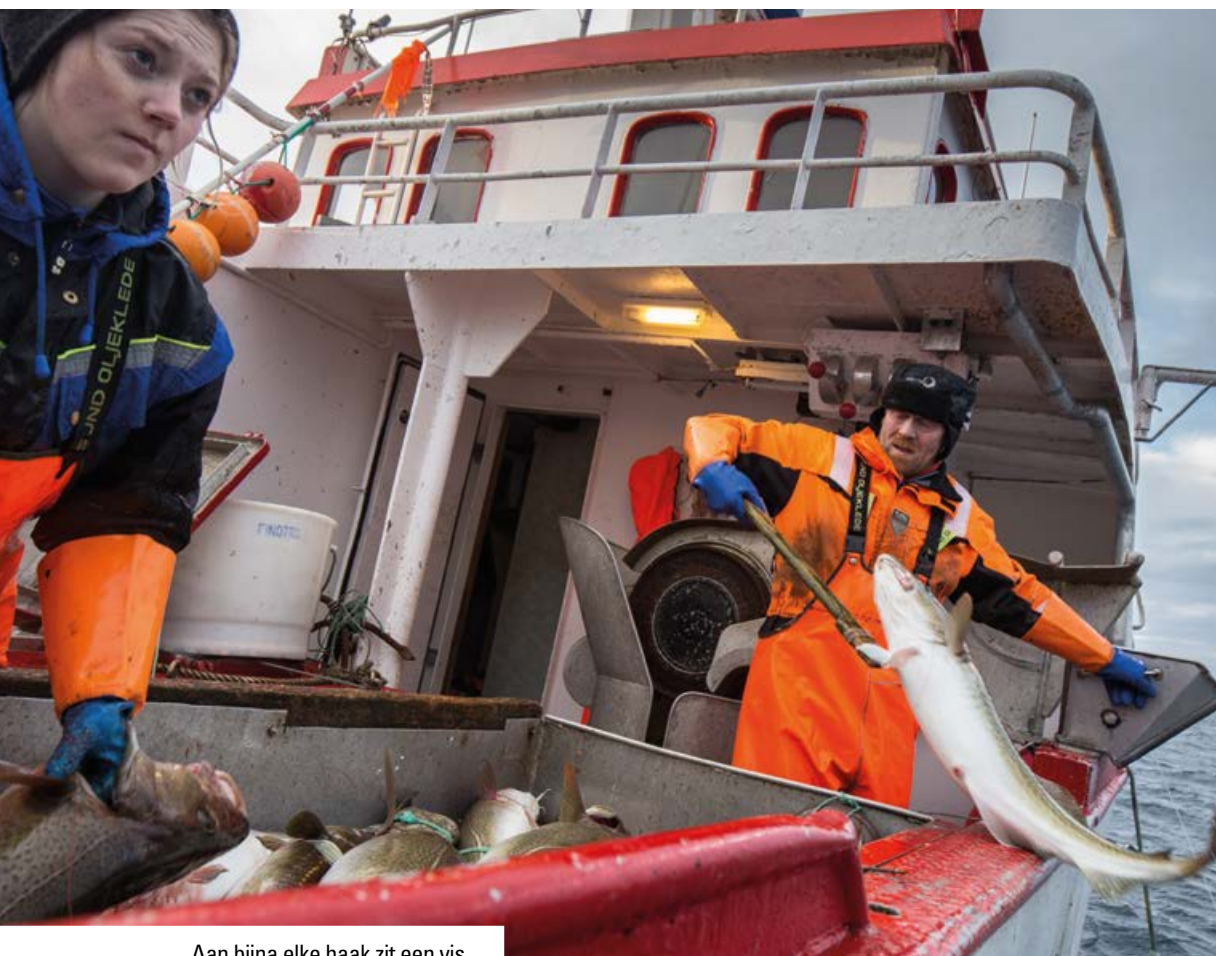
Vakbondsman Bjørklund Larsen zegt dat het de Noorse bond indertijd zwaar viel om in te stemmen met de ingrijpende maatregelen om de skrei te redden. “Die dramatische lage quota is niet een verhaal waarmee je graag naar je leden stapt. Je hoort voor je vissers op te komen en lage quota en gesloten gebieden passen daar moeilijk bij.” “Maar,” zegt visser Iversen, “we plukken er nu wel de vruchten van.” Derichs kijkt tevreden op zijn mobieltje. “Ik lees dat een zalmvisserij in Kamchatka ook het MSC-traject in wil.”

Gedragscode

De MSC werd in 1997 opgericht en in 2000 werd de eerste visserij gecertificeerd. De gedragscode voor verantwoorde visvangst van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO) is de pijler onder het MSC-certificaat. Wereldwijd wordt jaarlijks zo'n 90 miljoen ton wilde vis gevangen. Momenteel is zo'n 10 procent daarvan MSC-gecertificeerd (7,8 miljoen ton) of onder beoordeling. De MSC hoopt in 2020 op 20 procent te komen. Dat lijkt niet erg veel.

“De toestand in de oceanen is ook zorgelijk,” beaamt Derichs. “30 Procent van de visbestanden op de wereld is volgens de VN overbevist of ingestort en 60 procent wordt maximaal bevestigd. De hoge standaard die wij hanteren maakt dat de toename van het aantal MSC-visserijen afneemt. Die eerste 10 procent was de crème de la crème van het visserijbeheer, het laag hangende fruit. Landen als Noorwegen, met een 70 procent gecertificeerde visserij, Canada en IJsland voeren de lijst aan. Visserijen die nu gecertificeerd willen worden, hebben al snel een traject van twee tot vijf jaar nodig om verbetering door te voeren. Onze standaard wordt bovendien door voortschrijdend inzicht steeds verder aangescherpt.”

Desondanks is op relatief korte termijn een aantal grote visserijen binnen bereik, zegt Derichs. “De Peruaanse ansjovis-visserij is enorm met drie tot zes miljoen ton vis jaarlijks. Die visserij heeft in 2008 laten weten de MSC-ambitie te hebben. Dan zouden we direct al op 16 procent van de wereldwijde vangst zitten. Ze zijn er nog niet, maar wel onderweg. In West-Afrika is de Marokkaanse sardien-visserij een grote, met een miljoen ton. Die wil binnen 18 maanden aan het MSC-traject beginnen. Rusland heeft een aantal grootschalige visserijen die in 2017 in behandeling genomen willen worden. Ook binnen de tonijn-visserij zijn uitgesproken ambities en gaat het om enorme hoeveelheden.”

Aan bijna elke haak zit een vis.

Een wereldwijde 100 procent duurzame visserij is een utopie, zegt Derichs. “De helft van de visserijen is min of meer goed georganiseerd. Die andere helft bestaat uit hele kleine organisaties of individuele vissers. De man in een kano die iedere dag een paar kilo vis vangt, is moeilijk te bereiken, maar daar zijn er wel héél veel van. We zouden zoals het er nu voorstaat op termijn mogelijk 50 procent MSC-gecertificeerde vis kunnen bereiken.”

Economische noodzaak

Derichs blijft optimistisch. “Als ik er geen geloof in had, zou ik dit werk niet doen. Als je visbestanden met rust laat, kunnen ze snel herstellen. Kijk naar de Noorse skrei en onze eigen Noordzee-schol: beide succesverhalen. Dat is primair de verdienste van de overheid en sector zelf, zij nemen de moeilijke besluiten. Maar MSC-certificatie werkt als een katalysator. Het gaat helaas niet overal zoals in Noorwegen. Voor de wateren rond New Foundland die ook rijk aan kabeljauw waren, geldt sinds 1992 een moratorium en daar is het bestand nog niet terug.”

Duurzame visserij is een economische noodzaak, zegt Derichs. “Toen het skrei-bestand instortte hadden de mensen langs de Noorse kust moeilijke jaren. Visserijen gaan ook gepaard met grote investeringen, dus grote financiële gevolgen als bestanden instorten. Banken die visschepen financieren schatten niet noodzakelijkerwijs

goed in wat er in het water gebeurt. Ook zij zouden met een onafhankelijke standaard zoals MSC moeten werken. Als je een schip financiert, wil je wel weten of het geld terug komt. Zekerheid krijg je nooit, maar met duurzame visserij is de waarschijnlijkheid dat het geld ooit terug komt wel groter. Greenpeace heeft recent met succes aan de bel getrokken toen een Chinees visserij-bedrijf geld wilde ophalen om op grootoogtonijn te vissen. Om investeerders te trekken schreef het bedrijf dat die visserij niet gereguleerd was en dat het dus zoveel kon vangen als het wilde. Na interventie van Greenpeace zette de Deutsche Bank de beursgang stil. Maar zo gaan natuurlijk wel meer bedrijven de markt op.”

“Wereldwijd is de capaciteit om vissen te vangen groter dan de capaciteit van vissen om te reproduceren. Dus waarom zou je dan als bank nog schepen financieren? In landen als Noorwegen, Alaska en IJsland varen veel oude schepen, maar ze vangen meer dan voldoende voor een gezonde bedrijfsvoering, dankzij goed beheer en voldoende vis.”

Om zijn inmiddels veelal zeezieke gasten te sparen, heeft visser Iversen voor vandaag niet zo heel veel lijnen uitgezet. Toch zit zijn ruim behoorlijk vol als het vroeger dan normaal weer richting haven gaat. “We hebben niet veel te klagen tegenwoordig,” grijnst hij. **V**

De skrei-visserij kent nauwelijks tot geen discards.

MSC-producten

Een MSC-gecertificeerde visserij is één ding, een MSC-gelabeld product is wat anders. Een visproduct met een MSC-keurmerk is wat de consument in de winkel aantreft en het moment waarop een bewuste keuze gemaakt kan worden. Niet iedere producent of supermarkt wil een MSC-label, dat de traceerbaarheid van de vis garandeert. Bijvoorbeeld om het aanbod niet te beperken op het moment dat onvoldoende vis uit een MSC-visserij voor handen is, een uitstapje naar vis uit minder verantwoorde visserijen blijft dan mogelijk. Bovendien zijn aan het MSC-label ook kosten verbonden.

Neemt niet weg dat het MSC-label goed in de lift zit. Steeds meer winkelketens willen alleen nog maar duurzaam gevangen vis verkopen en dat verhoogt de druk op producenten om aan de MSC-eisen te voldoen. Duitsers zijn koplopers met maar liefst 3.501 producten met een MSC-keurmerk. Nederland is tweede met 1.310 producten. Het Verenigd Koninkrijk doet het goed en Frankrijk en Spanje zetten een spurt in. Gek genoeg doet een MSC-label de Noorse consument, het land in Europa met de grootste MSC-gecertificeerde vangst, weinig. In Azië valt nog een wereld te winnen, maar in 2013 kwamen de eerste MSC-producten in de Chinese schappen en dat zou een succes zijn.

